

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

4-MAXSUS SON

*Ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal*

2026
sentyabr-oktabr

Belarus–O'zbekiston

ilmiy-texnik hamkorligi: zamonaviy muhandislik
ta'limi, amaliy kvalifikatsiyalar va innovatsion
sanoat rivoji

ISSN: 3060-463X

Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

РЭУ.РФ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ФИЛИАЛ В Г. ТАШКЕНТЕ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, sentyabr/oktabr.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

AHOLI DAROMADLARI VA TURMUSH DARAJASI: O'ZARO BOG'LIQLIK NAZARIYASI	9
Abidova Shahnoza Abduvaliyevna	
THE IMPACT OF BUY NOW, PAY LATER SERVICES ON E-COMMERCE SALES	12
Maxmudova Munisaxon Abbos qizi	
ROUTE-LEVEL PROFITABILITY ZONES IN RAILWAY PASSENGER TRANSPORT	16
Eshboyev Ulugbek Farxodovich	
AHOLI DAROMADLARI VA TURMUSH DARAJASI: O'ZARO BOG'LIQLIK NAZARIYASI	20
Abidova Shahnoza Abduvaliyevna	
ОПЕРАЦИОННАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ КАК ДРАЙВЕР ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ В УСЛОВИЯХ РАЗВИВАЮЩИХСЯ ЭКОНОМИК: ЭМПИРИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ НА ПРИМЕРЕ ООО «SIRDARYO MEGA LUKS»	23
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
PREPARING STATE-OWNED COMMERCIAL BANKS FOR PRIVATIZATION: INSTITUTIONAL TRANSFORMATION, CORPORATE GOVERNANCE, AND CAPITAL MARKET READINESS IN UZBEKISTAN..	28
Salamov Islam Tashkazakovich	
RAQAMLI TO'LOVLAR ORQALI YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISH: XITOIY TAJRIBASI VA MAKROFISKAL SABOQLAR	34
Shonazarov Ashurali Akabayevich	
DIGITAL FACTORS INFLUENCING THE DEVELOPMENT OF THE SERVICE SECTOR IN TASHKENT CITY	37
Abdikayumov Bekzod Turdiniyozovich	
METALLARGA MEXANIK ISHLOV BERISH JARAYONLARINI KOMPYUTER MODELLASHTIRISH ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Usmonov Abbos Valijon o'g'li	
IMPROVING THE MECHANISM FOR EXPERT ASSESSMENT AND CERTIFICATION OF FOOD SAFETY BASED ON QUESTIONNAIRE SURVEYS	45
Mahamatova Maftuna Shukrullo qizi	
BEYOND FINANCIAL METRICS: RAILWAY TRANSPORT EFFICIENCY	48
Kurambayev Alisher Saburbayevich	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA TIJORAT BANKLARINING KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI	53
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
OPTIMIZING SCHOOL MANAGEMENT THROUGH TERRITORIAL CLUSTERING TO ENSURE AN INCLUSIVE EDUCATION ENVIRONMENT: INTERNATIONAL EVIDENCE AND AN IMPLEMENTATION FRAMEWORK FOR UZBEKISTAN	58
Rajapova Guldona Usman kizi	
OPTIMIZATION OF THE FOOD SUPPLY AND DELIVERY SYSTEM IN TASHKENT REGION	62
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
RAQAMLI BANK EKOTIZIMIDA SUN'IY INTELLEKT VA KATTA MA'LUMOTLAR ASOSIDA MIJOZLARGA XIZMAT KO'RSATISH MODELINI TAKOMILLASHTIRISH	65
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
RAQAMLI MOLIVAVIY MUHITDA BANK MIJOZLARINING XAVFSIZ XULQ-ATVORI VA MOLIVAVIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	67
Eshqobulova Charos, Babanazarova Gulzar	
ASSESSING DIGITAL ADAPTATION IN SMALL BUSINESSES IN THE REPUBLIC OF KARAKALPAKSTAN.	70
Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna	

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT AND ACADEMIC STAFF WORK EFFICIENCY: HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PERSPECTIVES.....	73
Sultonboyeva Munira, Sultanova Kamila	
ЭКСПЕРГЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ СИСТЕМ ЭЛЕКТРОСНАБЖЕНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ЭНЕРГОАУДИТА	79
Anarbaev A.I., Bahodirova M.T.	
SCENARIO FORECASTING OF AI-DRIVEN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S TEXTILE INDUSTRY TO 2030.....	83
Madrahimova Onajon Javlon qizi	
TIJORAT BANKLARIDA TASHQI AUDIT JARAYONLARINI RAQAMLASHTIRISH VA AUDIT DALILLARINING ISHONCHLILIGINI OSHIRISH	85
Ziyodullayeva Nargiza Yusuf qizi	
MINTAQA IQTISODIY SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA EKSPORT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	89
Xudoyberdiyeva Asila	

MINTAQA IQTISODIY SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH ASOSIDA EKSPORT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Xudoyberdiyeva Asila

Qarshi Xalqaro universiteti assistent-o'qituvchisi

E-mail: asikhudayberdiyeva@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada mintaqa iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish asosida tashqi savdo samaradorligini oshirish yo'nalishlari tahlil qilingan. O'zbekiston hududlarining ishlab chiqarish, tabiiy va mehnat resurslari, investitsion salohiyati, infratuzilmasi hamda xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlari o'rganilgan. 2025-yilda mamlakat eksporti 33,8 mlrd AQSH dollariga yetib, 2024-yilga nisbatan sezilarli o'sish qayd etilgan. Tadqiqotda mahsulotlarning qo'shilgan qiymatini oshirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish, logistika xarajatlarini kamaytirish va hududiy ishlab chiqarish zanjirlarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Natijada hududiy ixtisoslashuvni kuchaytirish, kichik va o'rta biznesni tashqi savdoga jalb qilish, raqamli savdo kanallaridan foydalanish hamda raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilangan.

Kalit so'zlar: mintaqa iqtisodiy salohiyati, eksport samaradorligi, hududiy rivojlanish, tashqi savdo, qo'shilgan qiymat, diversifikatsiya, logistika, investitsiya, mahalliy lashtirish, raqamli savdo, eksportbop mahsulotlar.

Abstract. This article analyzes ways to improve export efficiency through the effective use of regional economic potential. It examines the production, natural and labor resources, investment potential, infrastructure, and access to international markets of the regions of Uzbekistan. In 2025, the country's exports reached USD 33.8 billion, showing a significant increase compared with 2024. The study focuses on increasing the value added of products, entering new markets, reducing logistics costs, and developing regional production chains. As a result, strengthening regional specialization, involving small and medium-sized businesses in foreign trade, using digital trade channels, and promoting the production of competitive products are identified as priority areas.

Keywords: regional economic potential, export efficiency, regional development, foreign trade, value added, diversification, logistics, investment, localization, digital trade, export-oriented products.

Аннотация. В статье анализируются направления повышения эффективности экспорта на основе эффективного использования экономического потенциала регионов. Рассматриваются производственные, природные и трудовые ресурсы, инвестиционный потенциал, инфраструктура, а также возможности выхода регионов Узбекистана на международные рынки. В 2025 году объем экспорта страны достиг 33,8 млрд долларов США, продемонстрировав значительный рост по сравнению с 2024 годом. Особое внимание уделено вопросам увеличения добавленной стоимости продукции, освоения новых рынков, снижения логистических затрат и развития региональных производственных цепочек. В результате в качестве приоритетных направлений определены усиление региональной специализации, вовлечение малого и среднего бизнеса во внешнюю торговлю, использование цифровых торговых каналов и стимулирование производства конкурентоспособной продукции.

Ключевые слова: экономический потенциал региона, эффективность экспорта, региональное развитие, внешняя торговля, добавленная стоимость, диверсификация, логистика, инвестиции, локализация, цифровая торговля, экспортно-ориентированная продукция.

KIRISH

Hozirgi sharoitda mamlakat iqtisodiy rivojlanishini faqat ichki bozor hajmi bilan baholash yetarli emas. Tashqi bozorlarda raqobat qila oladigan mahsulot va xizmatlarni yaratish hududlarning iqtisodiy faolligini oshirishning muhim omiliga aylanmoqda. Ayniqsa, mintaqalar o'rtasidagi ishlab chiqarish imkoniyatlari, tabiiy resurslar va mehnat salohiyati bir xil emasligi eksport siyosatiga hududiy yondashuvni talab qiladi. O'zbekistonda ham bu masala so'nggi yillarda tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yilda mamlakat eksporti 33,8 mlrd AQSH dollarini tashkil qilgan. 2024-yilda mazkur ko'rsatkich 27,3 mlrd dollar bo'lgan. Bir yil ichida eksport hajmining qariyb 6,5 mlrd dollarga oshgani tashqi savdo imkoniyatlari

kengayayotganini ko'rsatadi. 1991-yilda O'zbekiston eksporti 1,8 mlrd dollar bo'lganini hisobga olsak, 2025-yilgi ko'rsatkich 35 yil davomida qariyb 18,8 baravar ko'paygan. Mazkur o'sish iqtisodiyotning tashqi bozorlarga integratsiyalashuvi kuchayayotganini ko'rsatadi. Biroq eksport hajmining oshishi avtomatik ravishda eksport samaradorligi yuqori degani emas. Chunki samaradorlikni baholashda mahsulotning qiymati, rentabelligi, qayta ishlash darajasi, logistika xarajatlari va bozorlarning barqarorligi ham hisobga olinishi kerak. Bir xil miqdordagi xomashyoni eksport qilish bilan undan yuqori qo'shilgan qiymatga ega tayyor mahsulot ishlab chiqarib eksport qilishning iqtisodiy natijasi bir xil emas. Shu sababli hududlarning mavjud iqtisodiy imkoniyatlarini chuqur o'rganish muhim. Mintaqadagi xomashyo, mehnat, kapital va infratuzilma bir-biri bilan bog'langan holda ko'rilishi lozim.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy eksport salohiyati masalasi hududiy rivojlanish, tashqi savdo, logistika va ishlab chiqarish ixtisoslashuvi bilan bog'liq holda o'rganiladi. Jahon banki, Jahon savdo tashkiloti, Xalqaro savdo markazi, UNCTAD, Osiyo taraqqiyot banki va Xalqaro valyuta fondi materiallarida eksport tarkibi, bozorlar geografiyasi, investitsiya muhiti va tashqi savdo jarayonlariga ta'sir qiluvchi omillar yoritilgan [3–8].

Mahalliy tadqiqotlarda esa mintaqaviy eksport salohiyatini shakllantiruvchi omillar, meva-sabzavot eksportidagi logistika muammolari hamda eksport jarayonlarida axborot texnologiyalaridan foydalanish masalalariga e'tibor qaratilgan [9–11]. Ushbu ishlar hududlarning mavjud iqtisodiy imkoniyatlaridan samarali foydalanish, mahsulotlar diversifikatsiyasi va tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish muhimligini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqotda ushbu yondashuvlar asosida O'zbekiston hududlarining iqtisodiy salohiyati va eksport samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining 2024–2025-yillar bo'yicha hududiy va davlatlar kesimidagi tashqi savdo statistikasi asosiy ma'lumot manbai sifatida ishlatildi. Tadqiqot jarayonida nazariy tahlil, komparativ tahlil, statistik tahlil, tizimli yondashuv, deduktiv va induktiv usullar, iqtisodiy modellashirish hamda ekspert baholash metodlaridan foydalanildi. Tahlil uchun qiyosiy tahlil usuli qo'llanildi: hududlarning eksport hajmlari bir-biri va umummilliy ko'rsatkich bilan solishtirildi, shuningdek, yillar kesimida dinamik o'zgarish (2024–2025) baholandi. Hududlar o'rtasidagi tafovutlarni faqat mutlaq raqamlar bilan emas, nisbiy ko'rsatkichlar — jumladan, bir eksportchi korxonaga to'g'ri keladigan eksport hajmi, aholi jon boshiga yoki yalpi hududiy mahsulotga nisbat kabi mezonlar orqali ham izohlash zarurligi metodologik asos sifatida qabul qilindi. Geografik tahlil doirasida O'zbekistonning asosiy savdo hamkori davlatlari bo'yicha eksport tarkibi guruhlandi. Bundan tashqari, Jahon banki, Jahon savdo tashkiloti, Osiyo taraqqiyot banki va Xalqaro valyuta fondining Markaziy Osiyo va O'zbekiston iqtisodiyotiga oid tahliliy hisobotlari kontent-tahlil usulida umumlashtirildi va olingan xulosalar milliy statistik ma'lumotlar bilan qiyoslandi. Tadqiqot tavsifiy-analitik xarakterga ega bo'lib, sifat va miqdor tahlilini uyg'unlashtirgan holda amalga oshirildi. Mintaqa iqtisodiy salohiyati tushunchasi faqat hududda mavjud bo'lgan tabiiy resurslar bilan cheklanmaydi. Uning tarkibiga ishlab chiqarish quvvatlari, mehnat resurslari, tadbirkorlik muhiti, transport infratuzilmasi, investitsiya imkoniyatlari, ilmiy-texnik baza va hududning geografik joylashuvi ham kiradi. Masalan, chegaraga yaqin joylashgan hududning eksport salohiyati bilan ichki hududda joylashgan mintaqaning imkoniyatlari bir xil bo'lishi tabiiy emas. Birinchi hududda transport xarajatlarini qisqartirish va qo'shni bozorlarga tez chiqish imkoniyati yuqoriroq bo'lishi mumkin. Ikkinchi hududda esa ishlab chiqarish quvvatlari kuchli bo'lsa ham, logistika masalasi qo'shimcha xarajatlarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun eksport samaradorligini oshirishda "qaysi mahsulotni ishlab chiqarish kerak?" degan savol bilan birga "uni qayerda ishlab chiqarish va qaysi bozorga qanday yetkazish kerak?" degan savollar ham qo'yilishi kerak. O'zbekistonning hududiy eksport statistikasi bu masalaning amaliy ahamiyatini aniq ko'rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Eksport samaradorligini oshirishning birinchi muhim yo'nalishi hududiy ixtisoslashuvdan foydalanish hisoblanadi. Har bir mintaqani bir xil turdagi mahsulot eksportiga yo'naltirish iqtisodiy jihatdan oqilona emas. Chunki hududlarning resurs bazasi, mehnat tarkibi, ishlab chiqarish tajribasi va geografik joylashuvi farq qiladi. 2025-yilda Toshkent shahri eksporti 6,6 mlrd dollarni tashkil etgan. Toshkent viloyati 2,2 mlrd dollar, Navoiy viloyati 1,4 mlrd dollar, Andijon viloyati 1,3 mlrd dollar va Samarqand viloyati 1,2 mlrd dollar eksport qilgan. Farg'ona viloyatida esa eksport 1,1 mlrd dollarga yetgan. Namangan viloyatining ko'rsatkichi 722,6 mln dollarni

tashkil qilgan. Shu bilan birga, Jizzax viloyatida eksport 272,3 mln dollar, Sirdaryo viloyatida 283,1 mln dollar darajasida qayd etilgan. Raqamlar hududlar o'rtasidagi tafovutni yaqqol ko'rsatadi. Toshkent shahri eksporti Jizzax viloyati eksportidan 24 martadan ko'proq yuqori. Albatta, bu farqni faqat hududdagi tadbirkorlik faolligi bilan tushuntirish yetarli bo'lmaydi. Aholi soni, sanoat korxonalari soni, yirik kompaniyalarning joylashuvi va transport infratuzilmasi kabi omillar ham natijaga ta'sir qiladi. Lekin past eksport ko'rsatkichiga ega hududlarda qo'shimcha iqtisodiy imkoniyatlar mavjud bo'lishi mumkin.

1-jadval.

Hududlar bo'yicha eksport hajmi, 2025-yil¹

t/r	Hudud	Eksport hajmi, mln AQSh dollari
1	Toshkent shahri	6 600,0
2	Toshkent viloyati	2 200,0
3	Navoiy viloyati	1 400,0
4	Andijon viloyati	1 300,0
5	Samarqand viloyati	1 200,0
6	Farg'ona viloyati	1 100,0
7	Namangan viloyati	722,6
8	Buxoro viloyati	414,0
9	Sirdaryo viloyati	283,1
10	Jizzax viloyati	272,3

O'zbekiston eksportining geografik tarkibi ham hududiy eksport siyosati uchun muhim ma'lumot beradi. 2025-yilda mamlakat eksportida Rossiya 4,3 mlrd dollar bilan, Xitoy 2,5 mlrd dollar bilan, Qozog'iston va Afg'oniston esa 1,5 mlrd dollardan ko'rsatkich bilan yirik yo'nalishlar qatoridan joy olgan. Turkiyaga eksport 1,1 mlrd dollarni tashkil etgan. Fransiya eksport 872,2 mln dollar, Qirg'izistonga 771,1 mln dollar, Birlashgan Arab Amirliklari 720,7 mln dollar bo'lgan. Tojikistonga eksport 683,1 mln dollar, Pokistonga esa 325 mln dollarni tashkil etgan. Bu raqamlar O'zbekiston mahsulotlari uchun bir nechta turli bozorlar mavjudligini ko'rsatadi. Biroq bozorlar geografiyasini yanada kengaytirish masalasi dolzarbligicha qolmoqda. Bir davlat yoki mintaqadagi iqtisodiy vaziyat eksportga ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun hududiy korxonalar uchun yangi bozorlarni izlash doimiy jarayonga aylanishi kerak. Yaqin geografik bozorlar transport nuqtayi nazaridan qulay bo'lishi mumkin. Uzoq bozorlar esa yuqori narx va katta talabni taklif qilishi ehtimoli mavjud. Shu sababli eksport geografiyasini tanlashda masofa bilan birga xaridorlarning to'lov qobiliyati, bojxona talablari, sertifikatlashtirish shartlari va raqobat darajasi ham hisobga olinishi lozim. Har bir hudud uchun kamida bir nechta ustuvor tashqi bozorni aniqlash mumkin. Masalan, chegaradosh hududlar qo'shni davlatlarning talabini chuqur o'rganishi, sanoatlashgan hududlar esa uzoqroq, ammo yuqori qiymatli bozorlarga chiqish imkoniyatini izlashlari mumkin. Bu yondashuv eksport bilan bog'liq risklarni kamaytirishga xizmat qilishi mumkin. Eng muhimi, bozorni tanlash mahsulotning o'ziga mos bo'lishi kerak. Bir xil marketing yondashuvi barcha tashqi bozorlarda bir xil samara bermasligi mumkin. Hududiy eksport siyosatining muhim jihati ham aynan individual yondashuvda namoyon bo'ladi.

2-jadval.

O'zbekiston eksportining asosiy geografik yo'nalishlari, 2025-yil²

t/r	Davlat	Eksport hajmi, mln AQSH dollari
1	Rossiya	4 300,0
2	Xitoy	2 500,0
3	Qozog'iston	1 500,0
4	Afg'oniston	1 500,0
5	Turkiya	1 100,0
6	Fransiya	872,2
7	Qirg'iziston	771,1
8	Birlashgan Arab Amirliklari	720,7
9	Tojikiston	683,1
10	Pokiston	325,0

1 Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2 Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

O'zbekiston hududlari eksportida mavjud tafovutlarni kamaytirish ham strategik vazifa sifatida qaralishi mumkin. Bunda barcha hududlarning eksportini bir xil darajaga olib chiqish maqsad emas. Chunki hududlarning iqtisodiy hajmi va resurslari turlicha. Muhim masala har bir hududning o'z imkoniyatiga nisbatan qanchalik yuqori natija ko'rsatayotganini aniqlashdir. 2025-yilda Toshkent shahri eksporti 6,6 mlrd dollar bo'lgan bo'lsa, Toshkent viloyatida bu ko'rsatkich 2,2 mlrd dollarni tashkil qilgan. Navoiy viloyati 1,4 mlrd dollar, Andijon 1,3 mlrd dollar va Samarqand 1,2 mlrd dollar eksport qilgan. Boshqa tomondan, Jizzax 272,3 mln dollar, Sirdaryo 283,1 mln dollar, Buxoro 414 mln dollar eksport ko'rsatkichiga ega bo'lgan. Bu farqlarni hududlarning iqtisodiy hajmi bilan birga ko'rib chiqish kerak. Bunda eksportni aholi jon boshiga, yalpi hududiy mahsulotga yoki faol korxonalar soniga nisbatan hisoblash ham foydali bo'lishi mumkin. Eksport samaradorligini oshirishning birinchi muhim yo'nalishi hududiy ixtisoslashuvdan foydalanish hisoblanadi. Har bir mintaqani bir xil turdagi mahsulot eksportiga yo'naltirish iqtisodiy jihatdan oqilona emas, chunki hududlarning resurs bazasi, mehnat tarkibi, ishlab chiqarish tajribasi va geografik joylashuvi farq qiladi. Qishloq xo'jaligi rivojlangan hududlarda meva-sabzavotni xom holda eksport qilishdan ko'ra, uni quritish, muzlatish, sharbat, konsentrat yoki konservaga aylantirish yuqori daromad keltirishi mumkin. Sanoat bazasi rivojlangan hududlarda mahalliy xomashyoga asoslangan tayyor mahsulot ishlab chiqarish ustuvor bo'lishi mumkin. Navoiy viloyatining eksport salohiyatini metallurgiya, kimyo va sanoat ishlab chiqarishi bilan bog'lash mumkin. Andijon va Farg'ona vodiysida sanoat kooperatsiyasi, to'qimachilik, avtomobilsozlik va oziq-ovqat mahsulotlari eksportini rivojlantirish imkoniyatlari mavjud. Samarqand va Buxoroda qishloq xo'jaligi bilan bir qatorda turizm xizmatlari eksporti ham muhim manba bo'la oladi. Qoraqalpog'istonda tabiiy va hududiy resurslardan foydalanish bilan birga logistika va suv resurslaridan oqilona foydalanish muhim. Bunday ixtisoslashuv hududlar o'rtasidagi o'zaro to'ldiruvchanlikni rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin.

Eksport samaradorligining yana bir muhim ko'rsatkichi mahsulot tarkibining diversifikatsiyalanganligidir. Bir yoki ikkita mahsulotga yuqori darajada bog'liqlik tashqi bozordagi narx o'zgarishlariga sezgirlikni oshirishi mumkin. Shu sababli hududiy eksport siyosatida mahsulotlar nomenklaturasini kengaytirish bilan birga ularning iqtisodiy qiymatini oshirish zarur. Masalan, meva eksport qiluvchi korxona yangi bozorlarga yangi uzilgan meva bilan birga quritilgan, muzlatilgan, sharbat yoki yarim tayyor mahsulotlar bilan ham chiqishi mumkin. Bu mavsumiylikni kamaytiradi. Buning uchun sovutkich omborlari, saralash va qadoqlash markazlari, laboratoriyalar hamda logistika terminallarini rivojlantirish kerak. Umumiy eksport markazlari kichik ishlab chiqaruvchilarning xarajatlarini kamaytirib, ularning tashqi bozorga kirish imkoniyatini kengaytiradi. 2025-yilda O'zbekistonning 210 ta davlat bilan tashqi savdo aloqalarini olib borгани mamlakat uchun geografik imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. Biroq hududlarning ushbu bozorlardan foydalanish darajasi bir xil emasligi kuzatiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari O'zbekistonda eksport hajmini oshirish uchun zarur iqtisodiy imkoniyatlar mavjudligini ko'rsatadi. 2025-yilda eksport 33,8 mlrd dollarni tashkil etib, 2024-yildagi 27,3 mlrd dollarga nisbatan 24 foizga oshgan. Biroq kelgusidagi vazifa faqat eksport hajmini ko'paytirish emas, balki hududiy iqtisodiy salohiyatni yuqori qo'shilgan qiymatli eksportga aylantirishdan iborat. Buning uchun xomashyoni chuqur qayta ishlash, ishlab chiqarish kooperatsiyasini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalar va logistika tizimini joriy etish hamda kichik biznesni eksport jarayoniga faol jalb qilish zarur.

Hududlarning tabiiy, ishlab chiqarish, mehnat va investitsiya imkoniyatlari turlicha bo'lgani sababli eksport strategiyasi ham ularning o'ziga xos ustunliklariga asoslanishi lozim. 2025-yilda O'zbekistonning 210 ta davlat bilan tashqi savdo aloqalarini amalga oshirgani eksport geografiyasini kengaytirish imkoniyatlari mavjudligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, raqamli marketing va elektron savdo vositalaridan foydalanish xorijiy xaridorlarga chiqishni yengillashtiradi. Eksport samaradorligini baholashda faqat eksport hajmi emas, balki qo'shilgan qiymat, mahsulotlar va bozorlar diversifikatsiyasi, eksportchi korxonalar soni hamda yaratilgan ish o'rinlari kabi ko'rsatkichlarni ham hisobga olish maqsadga muvofiq. Shu asosda shakllantirilgan hududiy eksport siyosati ishlab chiqarish va iqtisodiy faollikni oshirib, O'zbekiston mahsulotlarining xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zbekistonning tashqi savdo va eksport ko'rsatkichlari, hududlar kesimida eksport hajmi hamda SIAT statistik ma'lumotlar bazasi [Elektron resurs]. — Toshkent, 2026. — URL: <https://stat.uz/> (murojaat sanasi: 23.09.2026).
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 16-fevraldagi PF-21-son «Mamlakat taraqqiyotining 2030-yilgacha mo'ljallangan ustuvor yo'nalishlari doirasida islohotlarni izchil davom ettirish va yangi bosqichga olib chiqishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni [Elektron resurs]. — Toshkent, 2026. — URL: <https://lex.uz/docs/-8050769> (murojaat sanasi: 23.09.2026).

3. World Bank. *Uzbekistan: Country Economic Memorandum. Fostering Private Sector-Led Growth and Global Integration* [Electronic resource]. — Washington, D.C. : World Bank, 2025. — URL: <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/publication/cem-2025> (accessed: 23.09.2026).
4. World Trade Organization. *World Trade Statistical Review* [Electronic resource]. — Geneva : World Trade Organization. — URL: https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts_e.htm (accessed: 23.09.2026).
5. International Trade Centre. *Trade Map: Trade Statistics for International Business Development* [Electronic resource]. — Geneva : International Trade Centre. — URL: <https://www.trademap.org/> (accessed: 23.09.2026).
6. United Nations Conference on Trade and Development. *UNCTAD Handbook of Statistics* [Electronic resource]. — Geneva : United Nations Conference on Trade and Development. — URL: <https://unctad.org/publications-search?f%5B0%5D=product%3A667> (accessed: 23.09.2026).
7. Asian Development Bank. *Asian Development Outlook* [Electronic resource]. — Manila : Asian Development Bank. — URL: <https://www.adb.org/publications/series/asian-development-outlook> (accessed: 23.09.2026).
8. International Monetary Fund. *Republic of Uzbekistan: Article IV Consultation* [Electronic resource]. — Washington, D.C. : International Monetary Fund. — URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UZB> (accessed: 23.09.2026).
9. Дустова М. Х. Концептуальные основы регионального экспортного потенциала и факторы его развития: на примере Узбекистана // Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар. — 2026. — Т. 1. — № 1. — С. 71–76. — DOI: 10.70769/3030-315x.ii.1.1.2026.16.
10. Дустова М. Х., Махмудуллаева С. Х. Преодоление логистических препятствий для увеличения экспорта фруктов и овощей // *Science and Innovation*. — 2024. — Т. 3. — Special Issue 42. — С. 538–542.
11. Дустова М. Информационные технологии в логистике экспорта агропродукции // *Academic Research in Modern Science*. — 2025. — Т. 4. — № 34. — С. 104–108. — DOI: 10.5281/zenodo.15657533.

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100